

**Cofnodion Cyfarfod Fforwm Mynediad Lleol Gogledd Eryri
a gynhaliwyd ddydd Llun 5 Mehefin 2023 am 5.45yh
ym Mhensychnant, Conwy**

Presennol - Aelodau : Mr Edwin Noble
Mr Richard Williams
Mr Mark Jones
Mr Dafydd Gwyndaf
Mrs Janet Wilkin
Cyng Goronwy Edwards
Mr David Firth
Mr John Gladston
Mrs Fiona Davies
Mr Paul Williams
Cyng Beca Roberts

Swyddogion / Siaradwyr: Peter Rutherford (APCE)
Dion Roberts (APCE)
Adam Daniel (APCE)
Simon Roberts (APCE)

1. Ymddiheuriadau: Mr Robin Parry
Mr Callum Muskett
Mr Connor A Watt
Mr Arthur Davies
Mr Tim Jones

Croesawodd Mr Julian Thomson aelodau'r Fforwm Mynediad Lleol i ganolfan gadwraeth Plas Pen Sychnant a rhoddodd hanes diddorol y neuadd a'r tiroedd. Mae yna gyfanswm o 150 erw sy'n cael ei reoli fel gwarchodfa natur ynghyd ag arferion ffermio sy'n gyfeillgar i fywyd gwylt (defaid yn bennaf).

Croesawodd PR bawb i'r cyfarfod heno a chyhoeddodd gan mai hwn oedd y cyntaf o'r cyfarfod hwn o grwpiau Fforwm Mynediad Lleol y byddai'n Cadeirio'r cyfarfod hwn fel sy'n ofynnol yn ôl Reoliadau'r FfMLI. Byddai ethol Cadeirydd ac Is-Gadeirydd yn digwydd yn y cyfarfod nesaf.

2. Cofnodion Blaenorol

Cymeradwywyd

3. Materion yn Codi

i) Llwybr Pysgotwyr Dolwyddelan – Diweddariad

Roedd yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol bellach wedi cadarnhau bod yr ysgolion a'r ceblau wedi'u tynnu oddi yno. Roedd yn siomedig nad oedd yr ased hamdden hwn ar gael bellach. Ond roedd hyn oherwydd cyflwr y seilwaith, ac nid oeddent bellach yn cael eu hystyried yn ddiogel. Nid oes mynediad cyhoeddus ffurfiol.

Roedd arwyddion wedi'u gosod ar y safle i ddangos hyn.

ii) Llythyr blaenorol y Fforwm Mynediad Lleol at y Gweinidog ynglŷn â darpariaeth gyrru oddi ar y ffordd ar gyfer beicwyr modur

Tynnodd PR sylw'r aelodau at y llythyr (sydd wedi ei gynnwys yn y papurau) a anfonwyd at y Gweinidog yn argymhell eu bod yn dyrannu ardaloedd penodol ar gyfer beiciau modur gyrru oddi ar y ffordd i helpu i leihau'r problemau anghyfreithlon mewn mannau eraill ac i roi dewisiadau eraill o fewn daliadau coedwigaeth.

Roedd yn anffodus nad oeddent wedi cael ymateb cadarnhaol i hyn ac roedd y mater o yrru yn anghyfreithlon oddi ar y ffordd yn parhau i fod yn broblem ar draws y PC a sawl rhan o Gymru.

Dywedodd MJ fod hyn yn gwaethygu'r sefyllfa heb ddarpariaeth ychwanegol gan nad oedd unrhyw safleoedd hygyrch h.y. ar gael o fan yn uniongyrchol i safle penodol. Mae yna safle yn ne Cymru sydd yn cael ei ddefnyddio ond does dim un arall.

Dywedodd PR y byddai'n ceisio barn swyddogion hamdden eraill CNC ar y syniad hwn ac yn adrodd yn ôl.

iii) Adroddiad Marsden Cymru (2015) Glover (2019) yn ymdrin ag adolygiad o Barciau Cenedlaethol Lloegr.

Nid oedd llawer wedi'i symud ymlaen ers i'r adroddiad hwn ddod i'r amlwg a gwnaed 69 o argymhellion. Fodd bynnag, roedd Parciau Cenedlaethol wedi cael eu disgrifio fel 'ffatrioedd lles' ac roedd hynny'n ddi-ddorol o ystyried y sefyllfa ar ôl Covid lle'r oedd y Parciau Cenedlaethol, AHNE a Hawliau Tramwy i olygu gymaint mwy i gymunedau lleol ac ymwelwyr fel ei gilydd. Roeddent yn argymhell y dylai fod aliniad agosach newydd rhwng Ardaloedd o Harddwch Naturiol Eithriadol¹ a Phartneriaethau Cenedlaethol.

Pe bai unrhyw aelod angen rhagor o wybodaeth yna byddai'n hapus i'w darparu.

iv) Cofebau

Crybwyllodd EN fod y cofnod yn nodi ei bod yn well gan y Parciau Cenedlaethol fod coed yn cael eu plannu yn lle plac neu garreg goffa yn cael eu gosod. Felly a fyddai hyn hefyd angen caniatâd perchennog y tir ac a fyddai plac ar goeden. Yn y gorffennol roedd rhai pobl wedi troi i fyny ar eu tir a phlannu coeden heb unrhyw ganiatâd.

Dywedodd PR fod hwn yn fater sensitif a'i fod yn cynnwys siarad â theluoedd mewn profedigaeth a allai fod yn delio â dymuniad olaf aelod o'r teulu. Fodd bynnag, roedd plannu coed angen caniatâd trefeddiannwyr, ond roedd y PC hefyd wedi cynnig rhai safleoedd ar gyfer plannu coed ac yn sicr ni chaniateir placiau ac yn sicr nid ar unrhyw goed sy'n bodoli'n barod. Roedd ceisiadau cyson am gofebion parhaol ac maen nhw'n cael eu gwrthod.

Mae'r Wyddfa yn arbennig o broblematig o ran gwasgau llwch, ond bydd unrhyw blaciau sy'n ymddangos ar y copaon yn cael eu tynnu oddi yno². Mae pobl leol hefyd wedi gosod plac ar ben Tryfan yn ddiweddar ond bydd yn rhaid i'r Ymddiriedolaeth Genedlaethol ei dynnu gan mai eu heiddo nhw yw hwn.

¹Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol – pump yng Nghymru – Ardaloedd o Harddwch Naturiol Eithriadol – Mae gan Gymru bum AHNE. Mae pedwar o'r rhain (AHNE Ynys Môn, AHNE Bryniau Clwyd a Dyffryn Dyfrdwy, AHNE Gŵyr ac AHNE Llŷn) yn gyfan gwbl yng Nghymru ac mae un (AHNE Dyffryn Gwy) yn pontio'r ffin rhwng Cymru a Lloegr.

²<https://awdurdod.eryri.llyw.cymru/gwybodaeth/cofebau-a-gwasgaru-llwch/>

<https://authority.snowdonia.gov.wales/information/memorials-and-scattering-ashes/>

Soniodd JG fod hyn yn broblem ar Crib Coch rai blynyddoedd yn ôl ac fe arferai y criw Achub Mynydd eu tynnu ymaith ac roedd ganddynt wal goffa yn eu canolfan yn Nant Peris. Roedd yn ansicr a oedd hwn yn dal i fod yno a'i peidio.

v) Llwybr troed Cromlech Pen Y Pass

Gofynnodd PR i SR a oedd yr arwyddion wedi'u gosod ym Mhen Y Pass a Chromlech yn nodi lleoliad y llwybr oddi ar y ffordd rhwng y ddau bwynt.

Dywedodd SR fod y cyfeirbwyntiau bellach yn eu lle ond y byddai'n gwirio'r arwyddion ddwywaith ac yn adrodd yn ôl.

Diolchodd DF i'r staff am hyn gan ei fod yn opsiwn call i geisio cael pobl oddi ar y ffordd.

vi) p3 Hysbysiad am ddigwyddiad.

Dywedodd ED fod PR wedi sôn bod tîrfeddiannwr wedi derbyn arian gan drefnydd digwyddiad ar gyfer rhedwyr sy'n defnyddio tir mynediad ac y gallai hyn fod yn niweidiol i'r atebolrwydd gostyngol a roddir gan y Ddeddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy ar gyfer nodweddion naturiol. Gofynnodd pe bai tîrfeddiannwr wedi cytuno i ganiatáu digwyddiad ar dir mynediad, a fyddai hynny wedyn yn cynyddu eu hatebolrwydd o dan y Deiliaid.

Dywedodd PR fod EN wedi codi pwynt diddorol iawn. Os oedd digwyddiadau'n defnyddio Hawliau Tramwy – roedd ganddyn nhw hawl i basio ac ail-basio'n gyfreithlon *cyn belled nad oedd y llwybr yn cael ei rwystro gan rywbeth y gwyddys ei fod yn beryglus.*

Nid oedd digwyddiadau *fel y cyfryw* yn weithgaredd rhagnodedig o dan y Ddeddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy (fel cerdded, gwylio adar, dringo neu ffotograffiaeth) ac roedd angen caniatâd perchennog y tir. Roedd un neu ddau wedi cymryd taliadau ac felly yn ddiogyn wedi mynd i gontract gyda'r trefnwyr. Roedd yn ansicr a allent gollu'r warchodaeth a roddir o dan y Ddeddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy i nodweddion naturiol ac yn dychwelyd i'w cyfrifoldebau o dan Atebolrwydd Deiliaid. Byddai'n ceisio rhywfaint o gyngor / sylw ac eglurhad ychwanegol gan y Swyddogion CGHT yn CNC ar hyn.

Dywedodd MJ y byddai gan unrhyw drefnwyr digwyddiadau Atebolrwydd Cyhoeddus yn ei le, ond y byddai honorariwm a wneir ar ôl y digwyddiad yn cael ei weld yn yr un modd.

Serch hynny, byddai PR yn fwy na thebyg yn edrych ar drefniant o'r fath yn yr un ffordd h.y. fel taliad, ond diolch byth nid yw erioed wedi'i brofi. Byddai'n drafftio e-bost i CNC ac yn adrodd yn ôl ar eu hymateb - efallai y byddant yn cymryd eu hamser i ystyried hyn.

vii) t3 Strategaeth Hamdden - drafft

Soniodd PR ei fod wedi bod yn trafod gyda rhai grwpiau arbenigol ar rai agweddau o'r datganiadau gweithgaredd o fewn y ddogfen ac felly gobeithio na fyddai gormod o anawsterau yn ystod yr ymgynghoriad. Roedd hyn yn mynd i fynd gerbron y Pwyllgor Perfformiad ac Adnoddau ymhen pythefnos. Yn dilyn eu hargymhellion byddai hyn wedyn yn mynd i gam ymgynghoriad ffurfiol 6 wythnos

gan gynnwys aelodau'r FfMLI (er bod aelodau'r Fforwm Mynediad Lleol eisoes wedi gweld drafft a'i fod wedi derbyn rhai sylwadau diddorol yn anffurfiol gan rai).

Gofynnodd JG a oedd y drafft wedi bod drwy'r prawf ar gyfer adran sector Cyhoeddus y Ddeddf Cydraddoldeb.

Dyweddodd PR fod y broses hon wedi'i chynnal a'i bod wedi'i chymeradwyo'n annibynnol gan y Swyddog sy'n gyfrifol yn y Parc Cenedlaethol.

4. Gohebiaeth

i) Cyngor CNC ar Ddiwygio Mynediad

Roedd hwn yn ddiweddariad ar y gwaith a wnaed gan y grwpiau Diwygio Mynediad yn 2021 – 2022. Rhestrwyd themâu'r is-grwpiau. Mynegodd siom nad oedd llawer wedi dod i'r amlwg ar ôl yr holl drafodaethau hir hyn a'r argymhellion dilynol. Roedd yr adroddiad CNC dilynol i LIC hefyd yn siomedig. *Roedd yn debygol y bydd unrhyw newidiadau y gallai LIC eu hystyried ond yn digwydd ar ôl yr etholiad nesaf. Mae'r ystyriaethau Mynediad at Ddŵr hefyd wedi arafu, a oedd hefyd yn siomedig - roedd y Fforymau Mynediad Lleol wedi bod yn trafod y materion hyn ers 2013 ac roedd model Conwy uchaf y PC wedi profi i fod yn gweithio'n dda.*

ii) Diweddariad ar y Cod Cefn Gwlad a Hamdden Cyfrifol

Dyweddodd PR wrth yr aelodau eu bod wedi derbyn y ddogfen hon yn ddiweddar gan CNC a oedd yn hunanesboniadol i raddau helaeth ac yn cynnwys Cod Cerdded Cŵn ychwanegol.

Nid oedd yn siŵr pa mor effeithiol y byddai hyn. Roedd consensws ar draws y sector y byddai hyrwyddo deunydd y Cod Cefn Gwlad yn gyson yn genedlaethol yn fwy effeithiol o ran lledaenu'r negeseuon hyn i'r cyhoedd – yn debyg i hysbysebion hŷn Aardvark³ a oedd yn ymdrin â materion fel cŵn a sbwriel a oedd yn llwyddiannus.

Roedd hefyd yn anffodus bod Llywodraeth San Steffan yn ystod y dyddiau diwethaf wedi tynnu allan o'r Ddeddf Lles Anifeiliaid arfaethedig yn y cyfnod pwyllgor. Roedd un o'r themâu yn cynnwys cŵn yn poeni da byw a chŵn ar dennyn. Mae'n ansicr beth fydd yn dilyn yn awr. Roedd Rob Taylor o'r Timau Troseddau Gwledig gwreiddiol wedi rhoi tystiolaeth i'r Pwyllgor hwn a byddai PR yn gofyn iddo a allai roi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r aelodau yn y cyfarfod nesaf ym mis Medi.

Datgelodd ystadegau RT fod 80% o'r anifeiliaid a oedd yn gysylltiedig â digwyddiadau o bryderu am ddefaid yn dianc o'u cartrefi a 70% o'r rhai a oedd yn ymwneud â Huskies neu fridiau tebyg.

Soniodd FD efallai mai dyna'r ystadegau ar gyfer defaid iseldir sy'n poeni ond yn nodweddiadol ar Yr Wyddfa ac yn ei phrofiad hi roedd hwn yn gymysgedd o fridiau.

³<https://www.youtube.com/watch?v=IMLHrBtLMTI>

Ychwanegodd JW ei bod fel marchogwr ceffylau wedi dod ar draws problemau tebyg yn ardal Mynydd Conwy pan na ellir galw cŵn yn ôl. Adroddodd hyn ar wefan HGC ac ymwelwyd â'r perchennog. Pan fydd cŵn yn ymddangos hyd yn oed mewn pecyn bach o 2 neu 3 gall hyn fod yn brofiad brawychus.

Ychwanegodd PR fod hyn wedi digwydd iddo yntau, a'i fod yn broblematig ac yn gwybod am eraill oedd wedi arwain at anafiadau i'r ceffylau.

Soniodd JW fod Cyngor Conwy wedi bod yn dda iawn yn gosod arwyddion ceffylau yn yr ardal.

5. Trefniadau Aelodaeth FfMLI – 2023-26

Gofynnodd a fyddai gan unrhyw aelod ddiddordeb mewn bod yn Gadeirydd ac Is-Gadeirydd yna byddai'n ddiolchgar i dderbyn eu hunan-enwebiadau. Yn dilyn hyn byddai'n anfon CV's at aelodau er gwybodaeth ac yna gallant nodi yr hyn a ffefrir ganddynt cyn y cyfarfod nesaf. Bydd e-bost atgoffa yn cael ei anfon yn fuan ar ôl Fforwm Mynediad Lleol y de ymhen pythefnos.

Roedd yn ddefnyddiol, pan ofynnwyd i'r Fforwm ymateb i ymgynghoriadau amrywiol, bod is-grŵp ar y cyd – yn cynnwys y Cadeirydd ac un neu ddau o aelodau'r Fforwm Mynediad Lleol a oedd yn eistedd gyda'u cymheiriaid o Fforwm Mynediad Lleol deheuol a Fforwm Mynediad Lleol Arfon Dwyfor cyfagos i alluogi cyd-aelodau a chysondeb. ymatebion. Roedd y broses hon wedi gweithio'n dda yn y gorffennol a gobeithio y gallai barhau.

6. Ffigurau Monitro Ymwelwyr APCE ar gyfer 2022

Dangosodd PR adroddiad 2022 (yn syth o'r wasg), a nodi mai nhw oedd y cyntaf i weld hwn.

Roedd yn dangos bod y ffigurau ychydig yn is mewn rhai ardaloedd.

Pwysleisiodd, ar ôl i'r ddau gyfnod clo gael eu llacio, fod y ffigurau wedi dangos, er bod niferoedd yn ymddangos yn anecdotaidd uwch, bod hyn yn bennaf oherwydd bod niferoedd blynyddol safonol y PC wedi'u gwasgu i'r tri mis hynny o'r flwyddyn – Gorffennaf, Awst, a Medi, felly roedd y darlun cyffredinol yn gamarweiniol. Roedd y niferoedd brig o fewn y tri mis hynny ar ôl codi cloeon hefyd yn uwch na'n lefelau brig blaenorol ar draws y PC ac yn dangos nad oedd y capasiti cludo o ran parcio a thrafnidiaeth yn ddigonol.

Ar gyfer 2022 mae'r Wyddfa yn arbennig wedi gweld cynnydd ar lwybr Watkin a Llanberis gyda gostyngiadau bach mewn niferoedd ar eraill. Roedd problem pyllau Watkin yn ffenomenon diweddar a oedd wedi cael ei hyrwyddo drwy gyfryngau cymdeithasol amrywiol, a gwelwyd cynnydd mawr. Roedd gwirfoddolwyr wedi cynnal ymarfer yn yr ardal y tymor diwethaf ac wedi penderfynu mai dim ond 50% o gerddwyr ar y llwybr oedd yn mynd y tu hwnt i'r pyllau ymlaen i'r copa.

Roedd yr holl ystadegau wedi'u hystumio oherwydd effaith ôl-covid. Gydag argaeledd teithiau tramor yna fe all hyn leihau'r niferoedd.

Roedd hefyd yn amlwg bod mwy o bobl allan gyda chwn. Roedd wedi cyfri cŵn am gyfnod ar drac Llanberis yn ddiweddar a chanfod bod o leiaf 1 – 4 o bobl yng

nghwmni ci. Gyda chownteri llwybr Llanberis yn nodi 220,000 o bobl y flwyddyn, mae'n bosibl y gallai hynny fod hyd at 50,000 o gŵn yn tynnu.

Roedd ffigyrau hefyd yn dangos cynnydd sylweddol ar gyfer Dol Idris ar Gader a Llwybr Cynwch yn Llanfachreth - diddorol bod y ffigwr hwn yn gyson drwy'r wythnos sy'n dangos lefel uchel o ddefnydd lleol o'r llwybr hwn. Roedd ffigurau'n dangos bod hyn bellach tua 28,000 y flwyddyn. ac wedi bod yn gyson trwygyrch Covid.

Roedd Lôn Gwyrfaei hefyd wedi gweld y lefelau uchaf erioed o ddefnydd ac nid oedd hyd at 29,000 y flwyddyn.

Ychwanegodd FD fod llawer yn anffodus 'oddi ar dennyn' hyd yn oed o'r ffordd darmac. Roedd rhai pobl wedi adrodd bod eu cŵn wedi ymosod ar ddefaid, ond yn anffodus lleiafrif o'r cyhoedd oedd hyn.

Gofynnodd MJ a oedd modd rhoi mwy o arwyddion – “rhaid i bob ci fod o dan reolaeth” i fyny ar y giatiau isaf i ddangos presenoldeb stoc.

Dywedodd PR eu bod yn edrych ar y mater hwn ar hyn o bryd a'u bod wedi cytuno ar arwyddion yn nodi ardal breswyl i lawr yr allt a nodiadau atgoffa sbwriel a stoc i fyny'r allt. Roedden nhw'n edrych i weld lle gallai hyn gael yr effaith orau. Roeddwn yn anffodus bod y ddau ddarn o ddeddfwriaeth ar gyfer Hawliau Tramwy a thir mynediad yn wahanol – roedd un dan reolaeth agos a'r llall ar dennyn rhwng 1 Mawrth a 31 Gorffennaf. Roeddent wedi argymhell yn ystod ymgynghoriad ARAG y dylai hyn fod 'ar y blaen yng nghyffiniau da byw' bob amser. Dyma'r diffiniad y mae'r PC wedi'i ddefnyddio ers blynyddoedd lawer.

Dywedodd DG y dylent fod ar y blaen bob amser yng nghefn gwlad - byddai hyn yn glir ac yn llai amwys.

Gofynnodd y Cyng BR a oedd gwirfoddolwyr y PC wedi'u hyfforddi i ymdrin â'r mater hwn yn benodol beth i'w ddweud wrth bobl pan nad yw eu cŵn ar dennyn. Roedd hi ei hun wedi cael achos lawer gwaith i sôn am hyn wrth bobl yng Nghwm Idwal er ei bod yn well osgoi gwrthdaro uniongyrchol os oedd ymddygiad ymosodol – a oedd yn digwydd weithiau ond yn ei phrofiad hi roedd y rhan fwyaf o bobl yn barchus.

Soniodd JW nad yw llawer o berchnogion cŵn yn sylweddoli'r problemau y gall cŵn ddod â stoc neu geffylau gyda nhw.

Ychwanegodd y Cyng GR ei bod yn bryd i LIC symud ymlaen ar hyn er mwyn gwneud i'r cyhoedd sylweddoli'r problemau y gall cŵn oddi ar dennyn eu hachosi mewn ardaloedd â stoc. Credai y dylai perchnogion cŵn gael rhyw fath o yswiriant pan fyddant mewn mannau cyhoeddus.

Dywedodd EN y byddai yswiriant yn ffordd ddefnyddiol ymlaen.

Gofynnodd PR i AD a oedd mater y cŵn yn rhan o'u hyfforddiant gwirfoddoli neu anwythiad / sesiwn ymsefydlu.

Credai AD fod rhywfaint o wybodaeth yn eu pecynnau ymsefydlu ond byddai'n cadarnhau hyn.

Argymhellodd PR, unwaith y byddwn wedi clywed gan Rob Taylor, y gallai'r aelodau o bosibl godi pryderon gyda'r Gweinidog unwaith y byddwn yn gwybod mwy am yr hyn sydd wedi digwydd.

Gofynnodd JG a oedd ardaloedd fel Rhinogydd yn profi cynnydd mewn niferoedd gan fod rhai fideos wedi'u postio ar-lein o'r ardal honno. Roedd y rhain yn gamarweiniol gan fod llawer o'r ardal yn anodd dan draed.

Dyweddodd PR fod yr ardal honno'n dal yn gymharol dawel, ond bod Cader a Llyn Tegid wedi bod yn arbennig o brysur.

Soniodd DF fod ardal Nant Gwynant yn dal yn brysur ac anhrefnus dros y Pasg diwethaf ac yn meddwl y gallem weld niferoedd tebyg i'r llynedd. Bellach mae clirffordd, ond mae pobl yn dal i barcio ar yr ymylon.

7. Diweddariad ar ardal Warden Adran y Gogledd ar waith yng Nghonwy ac yn Ardal y Carneddau.

Cyflwynodd SR ei hun fel y Prif Warden dros dro ar gyfer ardal ogleddol y PC. Roedd Wardeniaid y gogledd yn ei dîm ardal yn cynnwys:-

Alun Jones – Warden Yr Wyddfa, Beddgelert, Ioan Davies – Cwm Penmachno, Migneint, Ysbyty Ifan, Betws Y Coed a Dolgarrog, Alan Prichard – Carneddau ac Ogwen.

Mae dau Warden tymhorol yn eu lle – Andre Griffiths ar Yr Wyddfa a Lewis Pennant sy'n seiliedig yn Ogwen.

Dangosodd rai sleidiau o rywfaint o'r gwaith yr oeddent wedi'i wneud yn ddiweddar, a rhai wedi'u cynllunio ar gyfer yr ychydig fisoedd nesaf.

Roedd hyn yn cynnwys gwaith gwella llwybrau troed yng Nghwm Eigiau a Dolgarrog ar gyfer Partneriaeth Cronfa Treftadaeth y Loteri (CTL) ac archwilio'r opsiynau lleiaf cyfyngus yn yr ardal trwy osod gatiâu yn lle camfeydd lle bo modd. Bydd rhai o'r rhain yn cael eu gwneud yn lleol i weddu i'r ardal cyn belled ag y bo modd. Byddent yn gweithredu mewn ffordd debyg i giât fodern.

Dyweddodd PR fod yr athroniaeth 'milltiroedd heb gamfeydd' yn un y mae holl Barciau Cenedlaethol y DU wedi ymrwymo iddi. Roedd yn gwerthfawrogi efallai na fyddai'n bosibl newid dodrefn mewn llawer o leoedd o ystyried ein tirwedd ond mewn ardaloedd a oedd yn wastad, roedd angen hyn a chydymffurfio cyn belled ag y gallent gyda'r Ddeddf Cydraddoldeb.

Parhaodd SR - roedd rhywfaint o waith hefyd i'w wneud o Gapel Curig i Cowlyd.

Mae gwaith wedi'i gynllunio hefyd o dan y Cytundeb Lefel Gwasanaeth (CLG) gyda Chyngor Bwrdeistref Sirol Conwy ar amrywiol HTC. Mae hyn yn digwydd dros y flwyddyn ariannol gyfan.

Mae'r Cytundeb Lefel Gwasanaeth (CLG) rhwng y PC a Chyngor Bwrdeistref Sirol Conwy (CBSC) wedi bod yn ei le ers 2008 a thros yr amser hwnnw mae tua £220k wedi'i wario i wella'r Hawliau Tramwy Cyhoeddus (HTC) yn ardal Conwy o'r PC sydd tua 640km ac wedi gwella'r rhwydwaith yn sylweddol.

Mae rhywfaint o weithio ar y cyd hefyd yn digwydd ar Foel Drum ar y cyd â'r Ymddiriedolaeth Genedlaethol (YG) a gosod cyfeirbwyntiau newydd a cherrig fflagiau mewn mannau gwlyb.

Mae gwaith ychwanegol wedi'i wneud gan y tîm llwybrau troed yn ardaloedd Sychnant a Phenmaenmawr.

Mae ID wedi bod yn cynorthwyo ac yn gwella llwybrau ar gyfer y grŵp cymunedol Llwybrau Trefriw ac roedd yn trafod gwaith gyda'r Gymuned yn ardal Penmachno.

Mae gwaith hefyd wedi'i wneud ar adnewyddu'r dodrefn a'r arwyddion ar fannau mynediad ac allanfa canŵio Conwy Uchaf yn Ysbyty Ifan a Rhydlanfair (ardal Padog).

Roedd ardal Yr Wyddfa yn cynnwys gwaith gosod giataiu newydd yn ardal Beddgelert ac ardal Llanberis. Mae rhai gwelliannau i'r waliau hefyd wedi'u gwneud i'r fynedfa i giât gyntaf llwybr Llanberis.

Mae'r ffens igam ogam (450m) ar lwybr Rhyd Ddu hefyd wedi ei gynllunio ond roedd angen lifft heli i gael y deunyddiau yn eu lle ond yn anffodus bu oedi sawl tro.

Roedd gwaith ychwanegol i'w wneud gan y tîm llwybrau troed ar y llwybr ceffyl yng Nghwm Marchnad Rhyd Ddu a hefyd Maen Llwyd Uchaf a rhai ar Hawliau Tramwy Cyhoeddus (HTC) yn Nanmor.

Roedd gwaith cynnal a chadw hefyd wedi'i wneud gan y tîm llwybrau troed ar lwybr pob gallu lanos ger maes parcio llwybr Cwellyn.

Mae rhywfaint o waith hefyd wedi'i gynllunio yn ardal Cwm Cynfal, ond roedd hyn yn dal i gael ei asesu.

Roedd peth ffilmio'r Wardeniaid i amlygu eu gweithgareddau wedi ei wneud yn ystod y misoedd diwethaf gan Cwmni Da.

Mae'r Wardeniaid hefyd yn goruchwyllo'r wybodaeth am amodau y ddaear o dan draed yn y Gaeaf a wneir gan y contractwr ddwywaith yr wythnos yn ystod misoedd y gaeaf. Bydd y wybodaeth hon wedyn ar gael ar wefan y PC.

Mae'r Wardeniaid hefyd yn cymryd rhan mewn adrodd ar danau gwyllt a gwaith cadwraeth natur/bywyd gwyllt gan gynnwys trapiau camera ar y cyd â swyddogion bioamrywiaeth ac asiantaethau eraill.

Mae'r fan wybodaeth hefyd wedi bod allan am dro ar wahanol lwybrau o amgylch cyrion Yr Wyddfa.

Roedd y Wardeniaid Gwirfoddol hefyd wedi bod allan bob penwythnos ac mae tua 50 yn y grŵp cyfan gyda thua 8 -10 allan bob penwythnos ac maent yn ymgysylltu â'r cyhoedd am gŵn, sbwriel a diogelwch.

Gofynnodd MJ a oedd y gwirfoddolwyr yn gweithio gyda gwirfoddolwyr Caru Eryri.

Dyweddodd PR fod y grwpiau'n gweithio gyda'i gilydd o bryd i'w gilydd, ond mae gwirfoddolwyr Caru Eryri yn tueddu i fod mewn ardaloedd mwy penodol yn casglu sbwriel ac yn gwneud rhywfaint o waith cynnal a chadw sylfaenol. Roedd Wardeniaid Gwirfoddol yn ymgymryd â chylch gwaith mwy crwydro ar lwybrau.

Dangosodd SR sleidiau o'r problemau sbwriel sylweddol yr oeddent yn eu hwynebu ar draws y PC ac nid oedd y lluniau o'r Wyddfa yn y 60au yn wahanol iawn i'r hyn a welwn heddiw.

Cytunodd MJ fod yna debygrwydd yn y parcio a'r niferoedd ar yr Wyddfa rhwng heddiw ac yn ôl bryd hynny. Fodd bynnag, erbyn heddiw mae'n ymddangos bod mater sbwriel wedi dod yn broblem fawr.

Dyweddodd PR nad oedd hynny'n wir bob amser, a'i bod yn dal yn bosibl cael mynediad i'r Wyddfa ar un neu ddau o lwybrau a oedd yn dal yn dawel. Ond yn gwerthfawrogi bod y llwybrau mwyaf poblogaidd wedi gweld cynnydd sylweddol.

Gofynnodd DF pryd roedd y caffi yn ailagor ar y copa.

Meddyliodd PR y byddai hyn o gwmpas 30 Mehefin.

Gofynnodd JG a oedd y paneli dehongli yn cael eu newid yn Hafod Eryri.

Dyweddodd SR mai ei ddealltwriaeth ef oedd eu bod yn cael eu hadnewyddu a'u diweddarau.

Diolchodd i SR am ei adroddiad cynhwysfawr iawn.

8. Diweddariad CTL ar Brosiect Adfer Mynydd Bychan

Cyflwynodd Dion Roberts ei hun fel Swyddog Prosiect ar gyfer y rhan hon o gynllun CTL y Carneddau a rhoddodd ddiweddariad ar eu gwaith.

Roedd y prosiect yn gymhleth ac yn cynnwys partneriaeth o 23 o bartneriaid i alluogi cydweithio, adnoddau ac arbenigedd.

Roedd yr ardal yn cwmpasu tua 200km² o arwynebedd.

Roedd llawer o is-elfennau i'r prosiectau ond yn eu hanfod roedd tair thema - mynediad, treftadaeth naturiol, a threftadaeth ddiwydiannol gyda rhai elfennau'n gorgyffwrdd.

Gan weithio gyda'r gwahanol dirfeddianwyr ac asiantaethau bu'n gyfrifol am elfennau treftadaeth naturiol y cynllun nad ydynt yn ymwneud â'r YG gan gynnwys y prosiect adfer rhostir mynyddig, plannu coed – mae elfennau coetir yn y *Carneddau yn wael neu heb fod yn gysylltiedig*, creu coridorau cynefinoedd ac adfer rhywfaint o ddolydd gwyllt. (gan weithio ar y cyd â Phlas Pensychnant) a defnyddio hadau o darddiad lleol ac adfer mawn - yn cael ei ystyried yn bwysicach yn fyd-eang o ran storio carbon ac atal llifogydd.

Yr elfen rhostir mynyddig⁴ - dim ond 94Ha ohono sydd i'w gael ledled Cymru a 78% o hwn i'w ganfod o fewn ucheldiroedd Eryri yn bennaf yn y Carneddau.

Mae llawer o'r ardaloedd hyn mewn cyflwr gwael ac roeddent yn bwriadu defnyddio rhai technegau rheoli i geisio ehangu eu hardaloedd a sicrhau eu hirhoedledd trwy leihau'r pwysau pori a gweithgareddau niweidiol eraill megis gormodedd o nitrogen, pwysau hamdden, a newid hinsawdd.

Ar y cyd â thirfeddianwyr – partneriaid hanfodol yn y prosiect, roeddent yn ystyried rhywfaint o reolaeth ychwanegol yn Garreg Wen ar Foel Fras – tua 940m o uchder sydd ar hyn o bryd â dim ond 5 ha o rostir mynyddig a gobeithio y gellir ymestyn hwn yn y pen draw tua 40Ha.

Arddangosodd fap yn dangos maint y llinell ffens linellol newydd oedd o fewn tir mynediad CGHT a phwysleisiodd na fyddai unrhyw rwystrau i'r cyhoedd sy'n cerdded. A bod ganddo ddiddordeb mewn cael barn aelodau'r Fforwm Mynediad Lleol ar y cynnig hwn am linell ffens newydd o fewn tir mynediad.

Roedd yr ail safle yn 21ha ger copa (900m) Pen Llithrig y Wrach – eto tir preifat lle bydd angen rhywfaint o ffensys ychwanegol – eto heb unrhyw gyfyngiad i'r cyhoedd sy'n cerdded.

Y trydydd safle yw Pen yr Helgi Du ar 820m i lawr i Gwm Eigiau ar 400m sy'n rhoi amrediad a bydd yn ddiddorol i'w fonitro yn y tymor hir.

Bydd gan bob safle arwyddion dehongli i egluro pwrpas y ffensys i'r cyhoedd a'r strategaeth gyffredinol o gynnal a chadw'r rhostir mynyddig.

Gwahoddodd yr aelodau i roi eu sylwadau.

Gofynnodd DF a fyddai manau croesi yn y manau hynny lle byddai'r cyhoedd fel arfer yn croesi.

Eglurodd DR y bydd unrhyw lwybrau a oedd fel arfer yn hygyrch ar draws y tir mynediad neu Hawliau Tramwy Cyhoeddus yn parhau felly, a bydd camfeydd newydd yn cael eu codi os oes angen i sicrhau hyn.

Gofynnodd JG a fydd hi'n dal yn bosibl cael mynediad i Drum gyda cherbyd pob gallu oddi ar y ffordd ar hyd y trac presennol.

Dywedodd DR pe byddai angen unrhyw gatiâu newydd a fyddai'n caniatáu hyn, yna byddent yn archwilio hyn.

Gofynnodd JG i DR pa mor hir fyddai hi cyn iddynt ddisgwyl unrhyw ganlyniadau o'r gwaith hwn.

Dywedodd DR fod prosiect pilot wedi'i gynnal ym Mhumlumon⁵ lle'r oedd rhan wedi'i ffensio am 15 mlynedd ac mae'r canlyniadau'n galonogol.

Ychwanegodd PR ei bod yn bwysig bod unrhyw fannau/llwybrau mynediad presennol yn cael eu parchu. Ychwanegodd, ar gyfer unrhyw gyfyngiadau Cefn

⁴ Mae rhostiroedd mynydd a phrysgwydd yn cynnwys amrywiaeth o gymunedau corlwyni, mwsogl a chen yn bennaf, sy'n tyfu uwchlaw'r llinell goed bosibl.

⁵Pumlumon yw pwynt uchaf Mynyddoedd Cambria yng Nghymru a phwynt uchaf Canolbarth Cymru.

Gwald a Hawliau Tramwy (CGHT) dros 6 mis, bod yn rhaid i ymgeiswyr ddod i'w Fforwm Mynediad Lleol i'w cymeradwyo.

Diolchodd PR am ei gyflwyniad diddorol o'i amser.

9. Eitemau Agenda a Argymhellir ar gyfer y cyfarfod nesaf –

- i) Strategaeth Hamdden
- ii) Diweddariad Deddf Lles Anifeiliaid Rob Taylor
- iii) Yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol – persbectif ar fynediad
- iv) Diweddariad Ilwybr Cromlech
- v) Angela Jones – parcio a thrafnidiaeth (os yw ar gael)
- vi) Gyrru oddi ar y ffordd (yn unol â chais JW).
- vii) Diweddariad ar dir mynediad CGHT a digwyddiadau

10. Unrhyw Fater Arall

a) *Soniodd y Cyng GE ei bod hi'n amser i LIC a'r PC ystyried darpariaethau parcio ychwanegol o ystyried y sefyllfa a cheisio arian trwy gynlluniau megis Teithio Llesol.*

Eglurodd PR nad oedd AT wedi'i fwriadu ar gyfer amgylcheddau gwledig ond bod y meini prawf wedi'u newid ond nad oedd yn y bôn yn canolbwyntio ar dwristiaid.

b) *Gofynnodd EN a oedd y PC yn gwneud gwaith ar Moel Siabod.*

Dyweddodd PR nad oedd yn ymwybodol o unrhyw waith yn yr ardal honno.

11. Dyddiad y cyfarfod nesaf – 4ydd Medi 2023

Manylion cyswllt yr Ysgrifennydd
Peter.Rutherford@eryri.llyw.cymru
07900267538